

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІСИСТЕМНОЇ ЦІЛІСНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Стаття присвячена висвітленню специфіки соціально-психологічних основ цілісності особистості, її генези та полісистемної структурної організації. Розкрито концепцію соціально-психологічних основ полісистемної цілісності особистості, що характеризуються багатовимірністю та вирізняються розподілом за критерієм диференціації на полярні (системи, модальності, диспозиції) та біполярні категорії (бісистеми, бімодальності, бідиспозиції). Виокремлено провідні соціально-психологічні чинники генези та функціональної структури, які сприяють розвитку цілісності особистості (“життєтворчість”, “самоздійснення”, “мотивація”, “пізнавальна потреба”, “результативність”, “духовність” тощо). Визначено соціально-психологічні типи цілісної організації особистості (“активні, практичні, совісні” – “толерантні”; “нерішучі, совісні, інтроєктивні” – “адаптивні”; “імпульсивні, залежні” – “сенситивні”; “нестабільні, емоційні” – “саморуїнуючі”; “неемпатійні, самовпевнені” – “схильні до накопичення”; “самодостатні, емоційно стабільні, радикальні” – “домінуючі”; “сенситивні, консервативні, залежні” – “боязкі”; “однозначні, конформні, ригідні, схильні до домінування” – “негативісти”; “стрімані, напружені, совісні” – “залежні”) та з’ясовано специфіку їх співвідношення і взаємозв’язку.

Ключові слова: *особистість, цілісність, цілісність особистості, генеза цілісності особистості, полісистемна цілісність особистості.*

Постановка проблеми. Глобальні трансформації, що відбуваються в суспільстві та розбудова держави зумовлюють підвищену увагу до особистості, її цілісності. Зосередженість на феномені особистості визначається його специфічним статусом як об’єкта наукового дослідження, вивчення якого відповідає тенденції цілісного пізнання людини (Б. Ананьєв, Г. Балл, С. Максименко, В. Мерлін та ін.). У таких умовах особливої актуальності набуває психологічний аналіз організації самоусвідомлення індивіда й досягнення найвищого її рівня – утворення цілісності особистості [1; 4; 6; 9].

Аналіз досліджень і публікацій. Численні наукові дослідження розкривають природу цілісності взагалі й цілісності особистості як окремої категорії. Зазначені поняття зустрічаються у працях класиків античності й середньовіччя (Анаксагор, Аристотель, Платон, Сократ, Сенека й П. Абеляр, Ф. Аквінський, Р. Луллій, І. Скотт) до вчених XIX–XXI століття, серед яких особливо вирізняється Ф. Брентано, з його новим баченням цілісності, що сприяло подальшому вивченню проблеми у представників феноменології

(М. Гайдеггер, Е. Гуссерль, М. Мерло-Понті, Д. Серль та ін.), які створили передумови для оформлення і застосування цілого понятійного ряду.

Суттєвим кроком у дослідженні окресленої проблеми виявилися спроби визначити підгрунтя цілісності особистості або її засадничих основ. Зокрема, увага дослідників акцентується на нужді (С. Максименко), спрямованості (Л. Божович), гармонійності (Г. Балл), ставленні (В. Мясищев), спілкуванні (О. Бодальов), ієрархії діяльності і мотивів (О. Леонтьєв), емоційній спрямованості (Б. Додонов), самоактуалізації (А. Маслоу), створенні власного “феноменального світу” (К. Ясперс) тощо [2; 3; 5; 7; 8].

Мета статті – розкрити специфіку соціально-психологічних основ цілісності особистості, її генези та полісистемної структурної організації.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Виходячи з закономірних особливостей розвитку наукового знання від диференціації до інтеграції (К. Нартова-Бочавер) на його початку, що постає у власній первинній цілісності й починає розподілятися на окремі цілісності на етапі гуманітарної парадигми, простежується тенденція до інтеграції окремих цілісностей у єдине цілісне знання. Таким чином відбувається розвиток, становлення і оформлення наукового знання щодо цілісності особистості. Тому постає необхідність концептуалізації феномену цілісності особистості в єдину організовану систему. У фокус спрямовуються багато окремих, відособлених цілісностей-систем, які поєднуються, інтегруються, самоорганізуються в єдину систему. Структурність, багатовимірність, ієрархічність єдиної цілісності особистості утворюють ключові положення аналізу цілісності особистості як системи, яку можна досліджувати, формувати. Якщо з цієї позиції розглянути концепцію цілісності особистості, то особистість і світ є водночас і складові, і самостійні системи. Складова особистості має біохімічні, фізіологічні, соматичні властивості. Складова світу те саме наповнення, але коли з'являється інша людина, то додаються ще й фізичні, механічні і т. ін. властивості, якщо в якості світу постають речі і предмети. Цілісність у такий спосіб є розділеною, а її складові дискретні.

Отже, цілісний світ організується в полісистему через взаємодію особистості і її світу у двох позиціях: незалежних систем і підсистем одна одної. Це означає, що цілісний світ підкорюється принципу подвійності якісної визначеності.

Встановлено, що полісистемні взаємодії особистості і її світу розподіляються за різними складовими. Взаємодії локалізуються в поле складової особистості і в поле складової світу. Позиція (система чи підсистема), локалізація (у складовій особистості і світу) і взаємодія (з урахуванням позиції і локалізації) – ключові параметри цілісного світу. Вони надають йому розмаїтості, різнопорядковості, релятивності.

Констатовано, що полісистемність характеризується подвійністю якісної визначеності і релятивністю. А саме подвійність має такий прояв: стабільність і

варіативність, узгодженість і неузгодженість, схильність до планування і автоматизм, ініціативність і шаблонність.

Показано, що саме системний та цілісний підходи дозволяють представити специфіку диференціації та інтеграції цілісності особистості; виокремити спільне між системами, модальностями, диспозиціями цілісності особистості й водночас суттєву різницю між ними і субмодальностями; інтеграцію цілісності особистості й виявлення чинників, котрі надають цій цілісності єдності, не зважаючи на багатоплановість. Із такої позиції варто здійснити теоретичний аналіз полісистемної цілісності особистості та її загальних складових: субмодальностей, полярних категорій, біполярних категорій. Такими поняттями визначаються ментальні репрезентації цілісності особистості в різних сферах її цілісного світу.

У якості провідних виокремлено такі системні поняття, як “ізомерії”, “багатовимірності”, “ієрархії”. Ізомерія являє собою механізм зв’язку, перехід від одних компонентів полісистемної цілісності особистості до інших. Багатовимірність розглядається як багатоаспектність полісистемної цілісності особистості. Ієрархію представлено через “вертикаль” і “горизонталь” у структурі полісистемної цілісності особистості. Так, “вертикальна” структура – це є холон, особлива форма співвідношення цілого і часток.

Для висвітлення специфіки прояву полісистемної цілісності особистості проведено емпіричне дослідження, що складалося з 3-х етапів: на *першому етапі* визначено специфіку проявів та висвітлено структуру полісистемної цілісності особистості; на *другому етапі* встановлено психологічні особливості полісистемної цілісності особистості та з’ясовано її прояви у динаміці; на *третьому етапі* втілено формувальні заходи з метою апробації концепції полісистемної цілісності особистості та можливості її цілеспрямованого розвитку у межах психотерапії, а саме еріксонівської гіпнотерапії (М. Еріксон), психодинамічної гіпнотерапії (Ж. Беккію).

На *першому етапі* емпіричного дослідження встановлено, що полісистемна цілісність особистості постає у чотирьох субмодальностях, у кожній з яких ментально репрезентується окрема сфера цілісного світу. Виокремлено такі субмодальності – “самість”, “перетворена”, “втілена”, “повторювальна”. “Цілісність-самість” ментально репрезентує особистість як системну якість системи “Особистість”, у “Цілісності-перетвореній” – світ як системна властивість системи “Інша особистість”. У “Цілісності-втіленій” ментально репрезентується світ як підсистема системи “Особистість”, у “Цілісності-перетвореній” – особистість як підсистема системи “Світ”.

Показано, що у субмодальностях цілісності особистості репрезентується не інформація про різні сфери цілісного світу, а позиції, які займає в них особистість. Позиція функціонує у вигляді загальної внутрішньої готовності сприймати, фокусувати увагу, рефлектувати, регулювати, відповідати на певні впливи і події таким чином. Тобто субмодальності можуть здійснювати різний внесок у переробку інформації, або, навпаки, одна й та сама субмодальність

може бути загальною під час обробки різної інформації. Структурування полісистемної цілісності особистості за системною основою наведено на рис. 1.

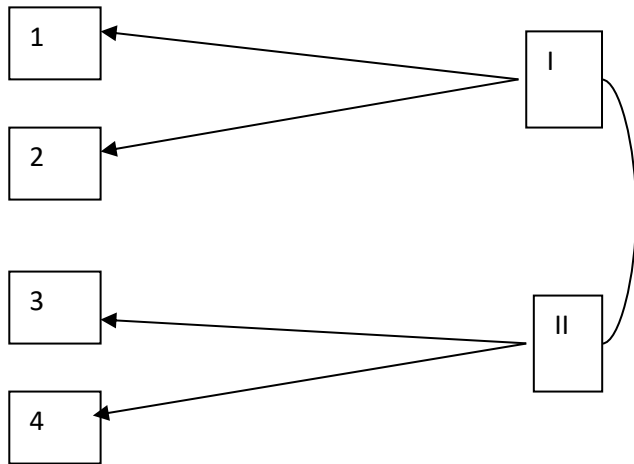


Рис. 1. Структурування полісистемної цілісності особистості за системною основою

Примітка: I – система “Особистість”, II – система “Світ”; 1 – субмодальність “самість”, 2 – субмодальність “перетворена”, 3 – субмодальність “втілена”, 4 – субмодальність “повторювальна”.

З’ясовано, що представлені субмодальності виявляють такі особливості: “цілісність-самість” – автентичність, суверенність, незалежність. “Цілісність-перетворена” – толерантність, прийняття іншого. “Цілісність-втілена” – володіння іншим; “Цілісність-повторювальна” – залежність від іншого. Отже, суверенність, прийняття, володіння, залежність є суттєвими ознаками - цілісності особистості.

Констатовано, що основою полісистемної цілісності особистості є субмодальності, які є самостійними базовими елементами полісистемної цілісності особистості, що характеризують її різні аспекти. Поряд із цим субмодальності є не лише розмаїтими і незалежними базовими елементами. Поєднання має оформлення у парному співвідношенні субмодальностей. Комбінації субмодальностей є ментальними репрезентаціями декількох сфер цілісного світу.

Показано, що в межах системного підходу розгляд об’єкта здійснюється через аналіз не лише як продукту фрагментації і інтеграції, але й категоризації (узагальнення; частина шляху у бік інтеграції). Отже, парні комбінації субмодальностей цілісності особистості необхідно розглядати як категорії.

Парні комбінації субмодальностей цілісності особистості є полярними категоріями.

У полісистемній цілісності особистості виокремлено полярні категорії, кожна з яких залучає пару субмодальностей. У залежності від складу полярні категорії можуть набувати форм систем, модальностей, диспозицій. Такі полярні категорії є системами: система “Цілісність” і система “Інша цілісність”. Дві полярні категорії є модальностями: модальність “Цілісність” і модальність “Інша цілісність”. Дві полярні категорії є диспозиціями: диспозиція “відділення” і диспозиція “поєднання”. Структурування полісистемної цілісності особистості за категоріальною основою наведено на рис. 2.

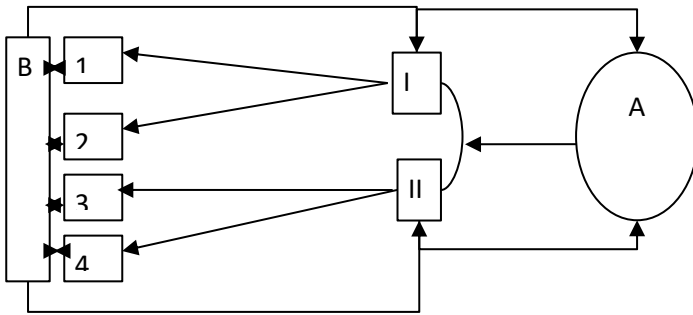


Рис. 2. Структурування полісистемної цілісності особистості за категоріальною основою

Примітка: A – категорії; I – системи “Цілісність”, “Інша цілісність”; II – модальності “Цілісність”, “Інша цілісність”; 1 – диспозиція “відділення”, 2 – диспозиція “поєднання”, 3 – модальність “Цілісність”, 4 – модальність “Інша цілісність”; B – полярні категорії.

Показано, що полярні категорії є системами, адже у системі “Цілісність” ментально репрезентується система “Особистість”. Полярні категорії є модальностями, тому в модальності “Цілісність-самість” ментально репрезентуються особистість як системоутворювальна властивість і особистість як підсистема. Полярні категорії або диспозиції, у диспозиції “відділення” ментально репрезентується особистість і світ як системоутворювальні властивості. Вони спрямовані на управління власними підсистемами і тому відділяються. У диспозиції “поєднання” ментально репрезентуються світ як підсистема і особистість як підсистема. Вони спрямовані на обслуговування систем одна одної і тому інтегруються.

Таким чином, полярні категорії “полісистемної цілісності особистості” диференціюються на системи, модальності, диспозиції. У полярних категоріях

має прояв фундаментальний принцип організації полісистемної цілності особистості: подвійність її якісної визначеності.

Зазначено, що процес категоризації субмодальностей сприяє виділенню полярних категорій, а також біполярних категорій. Полярні категорії є результатом парних комбінувань субмодальностей цілності. Біполярні категорії є наслідком парних комбінацій полярних категорій.

У полісистемній цілності особистості виокремлено три біполярні категорії, кожна з яких має пару полярних категорій. Виходячи зі складу, біполярні категорії можуть набувати вигляду бісистеми, бімодальності, бідиспозиції. Кожна категорія представляє полісистемну цілісність особистості в цілому, проте в певному аспекті. Так, у бісистемі репрезентується система “Особистість” і система “Світ”. Бісистема – це полісистемна цілісність особистості інтегрована у вигляді системи, котра розглядається з певної позиції. Або як сукупність модальностей “Цілісність-самість” чи “Інша цілісність”.

Показано, що у бімодальності ментально репрезентуються позиції особистості, що відносяться власне до особистості, і позиції світу, що відносяться до категорії світу. Бімодальність – це полісистемна цілісність особистості інтегрована у вигляді системи, що постає з відповідної позиції, як сукупність диспозицій “відділення” і “поєднання”.

З’ясовано, що кожна біполярна категорія взята окремо (бісистема, бімодальність, бідиспозиція) представляє полісистемну цілісність особистості в загальному, але неповно, через відповідний аспект. У сукупності біполярні категорії увиразнюють полісистемну цілісність особистості в цілому, інтегровано і в повному обсязі. У біполярних категоріях полярні категорії представлені в опозиції. Це спричинює подвійність (розмаїтість) якісної визначеності біполярних категорій.

Визначено, що субмодальності, полярні і біполярні категорії полісистемної цілності особистості відображають структуру та розмаїтість такого утворення. Згідно з принципами цілісного підходу, кожна структура має складатися з певних цілісностей. Тому кожна зі структурних одиниць полісистемної цілності, у свою чергу, також може поділятися на певні цілісності. Субмодальності слугують сполучною ланкою між полярними категоріями.

Констатовано, що протилежними можуть бути системи “Особистість” й “Інша особистість”, до їх складу входять різні субмодальності. Окрім того, в якості протилежних можуть бути модальності “цілісність як система” й модальність “інша цілісність”, оскільки до їх складу ввійшли різні субмодальності. Диспозиція “відділення” і диспозиція “поєднання” також можуть бути протилежними, до їх складу ввійшли різні диспозиції й різні субмодальності. Тобто субмодальності не поєднують протилежні полярні категорії.

Зазначено, що полісистемна цілісність особистості характеризується багатоаспектністю (розмаїтим складом цілісностей). Така багатогранність

вирізняється розподілом за критерієм диференціації на системи, модальності, диспозиції (полярні категорії), бісистему, бімодальність, бідиспозицію (біполярні категорії). Системи, модальності, бімодальність, бідиспозиція являють собою різнопорядкові модуси полісистемної цілісності особистості. Саме через них відображається багатовимірний характер організації полісистемної цілісності особистості.

Зазначене вище надає підстави стверджувати, що кожна біполярна категорія характеризує полісистемну цілісність особистості в цілому, проте не в повному обсязі. Бісистема відображає полісистемну цілісність у цілому в ракурсі полісистемних властивостей. Бімодальність розглядається як полісистемна цілісність особистості в цілому в аспекті полідиспозиційних властивостей. Утім загальна структура полісистемної цілісності особистості включає її полісистемні, полімодальні, полідиспозиційні властивості.

Структуру соціально-психологічної основи полісистемної цілісності особистості відображено у вигляді декількох сфер, що залучаються одна до одної, взаємопроникають одна в одну й взаємопов'язані системними зв'язками: субмодальності в полярних категоріях, полярні категорії в біполярних категоріях. Тобто це системне утворення, що вирізняє такі рівні: субмодальності, полярні категорії, біполярні категорії. У відповідності представлені рівневі структури й міжрівневі структури. Таким чином, інтегрована цілісність уособлює структуровані цілісності, що взаємопов'язані між собою. Так, структури субмодальностей, полярних і біполярних категорій являють собою рівневі системи.

Більш складна структура представлена на міжрівневому рівні. Її можна уявити у вигляді холону (Д. Делозьє, Л. Дорфман). Такий холон поєднує ціле і систему в індивідуальному як у одному, у єдиному. Тобто в єдиному ціле і частка мов не належать одне одному: ціле входить у єдине, але тримає власні частки за межами цього єдиного; частки у тому ж єдиному належать до цілого, але воно знаходиться в іншому єдиному. Холономічно структурується мова. А також людина є цілим і часткою родини, родина є цілим і часткою родини в декількох поколіннях (роду) і т. ін.

Показано, що структура холона має три рівні. Рівень "С" є часткою рівня "В", рівень "В" водночас ціле стосовно до рівня "С" і частка рівня "А", рівень "А" є цілим стосовно рівня "В" і т. ін. У воді рівень атомів водню і кисню є часткою молекули води, молекула води є водночас цілим стосовно атомів водню та кисню і часткою стосовно до організму, організм ціле стосовно молекули води і т. ін.

Встановлено, що полярні категорії і субмодальності можуть співвідноситися як ціле і частки. Полярна категорія і біполярна категорія можуть співвідноситися як частка і ціле. Полісистемна цілісність характеризується багатовимірністю. Тому вона складається з декількох холонів: холон, який утворений із субмодальностей, полярних категорій і бісистеми (системний холон; холон, який включає субмодальності, полярні категорії

модальностей і бімодальностей (модальний холон); холон, що складається з субмодальностей, полярних категорій диспозицій і бідиспозиції (диспозиційний холон).

Висновки. Визначено соціально-психологічний зміст понять цілісності особистості та її полісистемної цілісності. Показано, що цілісність вирізняється ієрархічністю взаємопов'язаних елементів, які виявляють власну структуру. Цілісність особистості розкривається через узгоджені між собою структурні елементи (системи, модальності, диспозиції) у загальній структурі за принципом полісистемності. Полісистемна цілісність особистості – відповідна взаємопов'язаність елементів, внутрішня співвіднесеність та ієрархічність складових або елементів системи. Генеза полісистемної цілісності особистості визначається взаємопов'язаністю соціально-психологічних характеристик, індивідуально-типологічних властивостей і складових цілісності.

Запропоновано концептуальну соціально-психологічну модель полісистемної цілісності особистості. Показано, що полісистемна цілісність особистості являє собою ментальну репрезентацію картини світу через власний мета-індивідуальний світ. Системна організація полісистемної цілісності особистості вирізняється такими рівнями: субмодальності, полярні категорії, біполярні категорії. Модель представлена у вигляді декількох сфер, що імплікуються одна одною й взаємопов'язані системними зв'язками (субмодальності у полярних категоріях, полярні категорії у біполярних категоріях). Інтегрована цілісність уособлює структуровані цілісності, що взаємопов'язані між собою. Полярні категорії диференціюються на системи, модальності, диспозиції. Біполярні категорії розподіляються на бісистему, бімодальність, бідиспозицію. Показано, що в одному складі субмодальностей може виникати розмаїття полярних категорій: вони по-різному структурують субмодальності. Багатовимірність полягає в тому, що вона здійснюється за принципом диференціації полісистемності на системи, модальності, диспозиції (полярні категорії) і бісистему, бімодальність, бідиспозицію (біполярні категорії). Будь-яка субмодальність також може бути багатовимірною, тому що водночас залучається в систему, модальність, диспозицію. Отже йдеться про багатовимірність соціально-психологічних основ полісистемної цілісності особистості.

Список використаної літератури

1. Борисюк А. С. Дослідження взаємозв'язку цілісності та професійної ідентифікації молоді / А. С. Борисюк // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. праць. – Сєверодонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. – С. 60–68.
2. Борисюк А. С. Психологічні передумови й чинники розвитку цілісної особистості студентів / Психологічні передумови й чинники особистісного та професійного розвитку студентів-медиків : колективна монографія / кол. авт. ; відп. ред. А. С. Борисюк. – Чернівці : Технодрук, 2016. – 264 с.

3. Ващенко І. В. Генеза дослідження цілісності як феномену суб'єктно-об'єктних відносин / І. В. Ващенко / Психологічні основи професіоналізації особистості в умовах освітньої взаємодії : монографія / В.Й. Бочелюк, Н.Є. Завацька та ін.; за ред. В.Й. Бочелюка. – Сєврооонецьк : СНУ ім. В. Даля, 2014. – С. 157 – 345.

4. Ващенко І. В. Досвід міждисциплінарного дослідження розвитку цілісної особистості в контексті соціальних змін / І. В. Ващенко та ін. // Психологія і особистість. – 2016. – № 2 (10). – Ч. 1. – С. 116 – 127.

5. Гейко Є. В. Психологічна природа цілісності особистості як суттєва методологічна проблема дослідження соціалізації особистості / Є. В. Гейко / Проблеми загальної та педагогічної психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка АПН України / За ред. С. Д. Максименка. – Т. XI, Ч. 1. – К. : ГНОЗІС, 2009. – С. 77 – 85.

6. Гейко Є. В. Самоорганізація цілісності особистості: соціалізаційний аспект / Є. В. Гейко / Проблеми сучасної психології : зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. Л. П. Мельник, В. І. Співака. – Вип. 11. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. – С. 25 – 31.

7. Гейко Є. В. Цілісність особистості як передумова здоров'я сучасної студентської молоді / Є. В. Гейко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія № 12. Психологічні науки : зб. наук. праць. – № 26 (50). – Ч. 1. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 218 – 224.

8. Кононенко О.І. Перфекціонізм особистості : [монографія] / О.І. Кононенко. – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, 2016. – 357 с.

9. Кононенко О.І. Самопрезентація як важливий регулятор цілісності та соціальної поведінки / О.І. Кононенко та ін. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». – Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2017. – Вип. 1. – С. 104 – 109.

Транслітерація

1. Borisyuk A. S. Doslidzhennya vzaemovz'yazku cilisnosti ta profesijnoї identifikacії molodi / A. S. Borisyuk // Teoretichni i prikladni problemi psihologii : zb. nauk. prac'. – Severodonec'k : Vid-vo SNU im. V. Dallya, 2014. – S. 60–68.

2. Borisyuk A. S. Psihologichni predumovi j chinniki rozvitku cilisnoї osobistosti studentiv / Psihologichni predumovi j chinniki osobistisnogo ta profesijnogo rozvitku studentiv-medikiv : kolektivna monografiya / kol. avt. ; vidp. red. A. S. Borisyuk. – Chernivci : Tekhnodruk, 2016. – 264 s.

3. Vashchenko I. V. Geneza doslidzhennya cilisnosti yak fenomenu sub'ektno-ob'ektnih vidnosin / I. V. Vashchenko / Psihologichni osnovi profesionalizacії osobistosti v umovah osvithn'oi vzaemodії : monografiya / V.J. Bochelyuk, N.Є. Zavač'ka ta in.; za red. V.J. Bochelyuka. – Severoonec'k : SNU im. V. Dallya, 2014. – S. 157 – 345.

4. Vashchenko I. V. Dosvid mizhdisciplinarnogo doslidzhennya rozvitku cilisnoї osobistosti v konteksti social'nih zmin / I. V. Vashchenko ta in. // Psihologiya i osobistist'. – 2016. – № 2 (10). – CH. 1. – S. 116 – 127.

5. Gejko Є. V. Psihologichna priroda cilisnosti osobistosti yak sutteva metodologichna problema doslidzhennya socializacii osobistosti / Є. V. Gejko / Problemi zagal'noї ta pedagogichnoї psihologii : zb. nauk. prac' Institutu psihologii imeni G. S. Kostyuka APN Ukraїni / Za red. S. D. Maksimenka. – T. HI, CH. 1. – K. : GNOZIS, 2009. – S. 77 – 85.

6. Gejko Є. V. Samoorganizaciya cilisnosti osobistosti: socializacijnij aspekt / Є. V. Gejko / Problemi suchasnoї psihologii : zb. nauk. prac' Kam'yanec'-Podil'skogo nacional'nogo universitetu imeni Ivana Ogienka / Za red. L. P. Mel'nik, V. I. Spivaka. – Vip. 11. – Kam'yanec'-Podil'skij : Aksioma, 2009. – S. 25 – 31.

7. Gejko Є. V. Cilisnist' osobistosti yak peredumova zdorov'ya suchasnoї students'koї molodi / Є. V. Gejko // Naukovij chasopis NPU imeni M. P. Dragomanova. – Seriya № 12. Psihologichni nauki : zb.nauk.prac'. – № 26 (50). – CH. I. – K. : NPU imeni M. P. Dragomanova, 2009. – S. 218 – 224.

8. Kononenko O.I. Perfekcionizm osobistosti : [monografiya] / O.I. Kononenko. – Odesa : Odes'kij nacional'nij universitet imeni I.I. Mechnikova, 2016. – 357 s.

9. Kononenko O.I Samoprezentaciya yak vazhlivij regulyator cilisnosti ta social'noї povedinki / O.I. Kononenko ta in. // Naukovi zapiski Nacional'nogo universitetu «Ostroz'ka akademiya». – Ostrog : Vid-vo Nacional'nogo universitetu «Ostroz'ka akademiya», 2017. – Vip. 1. – S. 104 – 109.

Гейко Е. В., Завацький Ю.А., Ковалева Е.В.

Социально-психологические особенности полисистемной целостности личности

Статья посвящена изучению специфики социально-психологических основ целостности личности, ее генезиса и полисистемной структурной организации.

Раскрыта концепция социально-психологических основ полисистемной целостности личности, характеризующейся многомерностью и распределением по критерию дифференциации на полярные (системы, модальности, диспозиции) и биполярные категории (бисистемы, бимодальности, бидиспозиции).

Выделены доминирующие социально-психологические факторы генезиса и функциональной структуры, которые способствуют развитию целостности личности (“жизнедеятельность”, “самоосуществление”, “мотивация”, “познавательная потребность”, “результативность”, “духовность” и другие).

Определены социально-психологические типы целостной организации личности (“активные, практичные совестливые” – “толерантные”; “нерешительные, совестливые, интроективные” – “адаптивные”; “импульсивные, зависимые” – “сензитивные”; “нестабильные, эмоциональные” – “саморазрушающие”; “неэмпатийные, самоуверенные” – “склонные к

накопленню”; “самодостаточные, эмоционально стабільные, радикальные” – “доминирующие”; “сензитивные, консервативные, зависимые” – “боязливые”; “однозначные, конформные, ригидные, склонные к доминированию” – “негативисты”; “сдержанные, напряженные, совестливые” – “зависимые” и выявлена специфика их соотношения и взаимосвязи.

Ключевые слова: личность, целостность, целостность личности, генезис целостности личности, полисистемная целостность личности

Geyko E.V., Zavatsky Yu.A., Kovaleva O.V.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE POLYSYSTEM INTEGRITY OF THE PERSON

The article is devoted to specification of socio-psychological fundamentals of the integrity of the personality, its genesis and poly-systemic structural organization.

The concept of socio-psychological fundamentals of poly-systemic integrity of the personality is developed. They are characterized by multidimensionality and distinguished by the distribution according to the criterion of differentiation to polar (systems, modalities, dispositions) and bi-polar categories (bi-systems, bi-modalities and bi-dispositions). The principal socio-psychological factors of genesis and functional structure are distinguished that promote development of the integrity of the personality ("life-creation", "self-realization", "motivation", "cognitive need", "performance", "spirituality", etc.). Defined socio-psychological types of integral organization of the personality ("active, practical, conscientious" - "tolerant", "indecisive, conscientious, intro active" - "adaptive", "impulsive, dependent" - "sensitive"; "unstable, emotional" - "self-destructive"; "non-empathic, self-confident" - "inclined to accumulation"; "self-sufficient, emotionally stable, radical" - "dominant"; "sensitive, conservative, dependent" - "timid"; "unambiguous, conformal, rigid, inclined to domination" - "negativists"; "restrained, tense, conscientious" - "dependent"). It is specified their correlation and interconnection.

Key words: personality, integrity, integrity of the personality, genesis of the integrity of the personality, poly-systemic integrity of the personality.

Гейко Євгенія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри практичної психології Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка;

Завацький Юрій Анатолійович – кандидат психологічних наук, завідувач кафедри здоров'я людини та фізичного виховання Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля;

Ковальова Олена Володимирівна – старший викладач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля.